

SIEĆ NA RZECZ
INNOWACJI W ROLNICTWIE
I NA OBSZARACH WIEJSKICH

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Materiał opracowany przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Warszawie

Materiał współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Zrealizowane projekty w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich

listopad – grudzień 2019 r.

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Warszawie
Zespół Innowacji w Rolnictwie ds. obsługi SIR
ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa, tel. 22 623 28 49

<https://sir.cdr.gov.pl>
e-mail: warszawa@cdr.gov.pl

www.facebook.com/SiecSIR
www.twitter.com/SIR_siec

Projekty zrealizowane przez Centrum Doradztwa Rolniczego i Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego w ramach Planu Operacyjnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2018-2019 w zakresie Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich w październiku 2019 r.

Opracowano na podstawie informacji udostępnionych na stronach internetowych Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego oraz informacji przekazanych pocztą elektroniczną do CDR w Brwinowie Oddział w Warszawie Dział Innowacji w Rolnictwie.

SPIS TREŚCI

1. Uprawa borówki amerykańskiej alternatywą dla roślin jagodowych	2
2. Organizacja gospodarstwa rolnego przyjaznego dla środowiska	4
3. ABC serowarstwa w województwie lubelskim	5
4. IV Forum wiedzy i innowacji	5
5. Innowacyjne metody ochrony upraw warzywniczych	7
6. Innowacje w produkcji mleka	8
7. III Warmińsko-Mazurskie Forum Innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich	9
8. Najnowsze terapie roślinne w profilaktyce zdrowotnej- szansą na innowacyjne wykorzystywanie surowców zielarskich	11
9. Innowacyjne technologie, praktyki i metody organizacji w produkcji zwierzęcej, w tym bydła mlecznego	13
10. Krótkie łańcuchy dostaw żywności w oparciu o produkty regionalne	14
11. Nowe technologie w produkcji drobiarskiej	15
12. Uprawa winorośli w systemie ekologicznym i biodynamicznym oraz produkcja win musujących jako elementy innowacji ogrodniczych	17
13. Innowacyjne metody przetwarzania i przechowywanie żywności	19
14. II Forum „Sieciowanie Partnerów SIR”	19
15. Konferencja "Gospodarka obiegu zamkniętego"	21
16. Dolnośląski Targ Rolny	23
17. Organizacja łańcuchów żywnościowych, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych	24
18. Rozwój sieci kontaktów jako innowacyjne rozwiązanie organizacyjne dla producentów ekologicznych z województwa świętokrzyskiego	25
19. Partnerstwo na rzecz innowacji w hodowli gęsi	25
20. Innowacyjne technologie uprawy soi oraz możliwości przerobu i wykorzystania jej nasion w żywieniu zwierząt	27
21. Innowacyjność w sadownictwie - uprawa mało znanych gatunków	29
22. Efektywna współpraca z grupą	30

1 . UPRAWA BORÓWKI AMERYKAŃSKIEJ ALTERNATYWĄ DLA ROŚLIN JAGODOWYCH

Organizator: Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego Oddział Radom

Data: 5 listopada 2019 r.

Miejsce: Radom

Forma: szkolenie

Grupa docelowa: 65 osób - rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich, doradcy, przedsiębiorcy.

Cel: podniesienie świadomości rolników na temat możliwości zwiększenia dochodowości gospodarstw rolnych poprzez zastosowanie alternatywnych kierunków rozwoju gospodarstwa - innowacyjne rozwiązania i doświadczenia z ich wdrażania w produkcji borówki amerykańskiej z uwzględnieniem najnowszych trendów, w takich obszarach jak: nowe technologie uprawy, innowacyjne metody nawożenia roślin.

Opis:

Zgromadzonych uczestników przywitał Marcin Kaca - dyrektor Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego Oddział Radom. Informacje dotyczące „Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich” przedstawił Robert Główka z Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego Oddział Radom. Wykładowca omówił główne i szczegółowe cele SIR, beneficjentów oraz korzyści wynikające z partnerstwa. Był też czas na praktyków, którzy podzielili się swoją wiedzą oraz doświadczeniem w produkcji borówki amerykańskiej.

Dr inż. Paweł Krawiec opowiedział o innowacjach przy zakładaniu, ochronie oraz prowadzeniu plantacji borówki amerykańskiej. Omówił zasady prawidłowego przygotowania podłoża do nasadzeń borówki, sposoby zakwaszania podłoża oraz utrzymania odpowiedniego pH. Podkreślał jak ważne jest odpowiednie dostarczanie nawozów mineralnych (uzależnione od fazy rozwojowej rośliny). Przedstawił w jaki sposób fazy fenologiczne wpływają na wytrzymałość poszczególnych części roślin na przymrozki (głównie wiosenne). Zwrócił szczególną uwagę na eliminację zachwaszczenia na plantacji oraz najważniejszy aspekt dla producentów, czyli kalkulację opłacalności produkcji tego gatunku.

Dr inż. Tomasz Krupa ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, przedstawił innowacyjne metody w walce, o jakość owoców borówki na polu i po zbiorach. Podkreślił, że największym problemem w uprawie borówki są specyficzne wymagania glebowe: wymaga gleby lekkiej, wilgotnej i kwaśnej o pH ok. 3,5- 4,5. Jakość gleby w której rośnie roślina wpływa, na jakość owoców. Prelegent zobrazował w jaki sposób prawidłowo ciąć krzewy borówki, aby owoce miały odpowiednią średnicę oraz wybarwienie. Omówił również właściwe zachowania podczas zbioru by wydłużyć czas przechowywania jagód. Przedstawił charakterystykę odmian borówki skupiając się na odmianach najbardziej plennych, najsmaczniejszych, które cieszą się największym popytem na rynku.

Zdjęcia:

Źródło: <https://www.modr.mazowsze.pl/sir/2652-co-nowego-w-uprawie-borowki>

2. ORGANIZACJA GOSPODARSTWA ROLNEGO PRZYJAZNEGO DLA ŚRODOWISKA

Organizator: Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu

Data: 6 listopada 2019 r.

Miejsce: Opalenica

Forma: konferencja

Grupa docelowa: 140 osób - rolnicy, pracownicy jednostek doradztwa rolniczego.

Cel: ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie w zakresie prowadzenia gospodarstwa przyjaznego dla środowiska. Podczas konferencji przekazana zostanie wiedza zarówno z zakresu produkcji roślinnej (między innymi systemy precyzyjnego nawożenia azotem z wykorzystaniem N-Sensorów), jak i zwierzęcej (np. innowacyjne metody zarządzania stadem krów mlecznych).

Opis:

Prezentacja innowacyjnych rozwiązań w zakresie ochrony środowiska i doświadczeń z ich wdrażania w gospodarstwach rolnych z uwzględnieniem najnowszych trendów w takich obszarach jak:

- innowacyjne technologie i systemy precyzyjnego nawożenia ograniczające odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód gruntowych,
- metody zarządzania stadem bydła przyjazne dla środowiska,
- innowacje w rolniczej produkcji ekologicznej.

Uzupełnieniem obrad plenarnych będą prezentacje trzech gospodarstw rolnych prowadzących produkcję w systemie konwencjonalnym i ekologicznym. Prezentowane zastosowania innowacyjne w gospodarstwach przyczynią się do pozytywnego oddziaływania na środowisko. Poszukiwanie rozwiązań korzystnie wpływających na środowisko musi gwarantować poprawę kondycji ekonomicznej, zwiększenie konkurencyjności i rentowności gospodarstw rolnych.

Zdjęcia:

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie
Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu

ZAPRASZAJĄ NA

DZIEŃ PRZEDSIĘBIORCY ROLNEGO

ORGANIZACJA GOSPODARSTWA ROLNEGO PRZYJAZNEGO DLA ŚRODOWISKA
Prezentacja innowacyjnych rozwiązań i doświadczeń z ich wdrażania

zapraszamy 6 listopada 2019 r.

UDZIAŁ w konferencji BEZPŁATNY

kontakt:
poznan@cdrr.gov.pl, tel. 61 823 20 61
wodr@wodr.poznan.pl, tel. 61 868 52 72

miejsce:
Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego Nr 2
SIELINKO ul. Parkowa 2, 64-330 Opalenica
Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu

3. ABC SEROWARTSWA W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM

Organizator: Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli

Data: 6-8 listopada 2019 r.

Miejsce: Kazimierz Dolny

Forma: warsztaty połączone z wyjazdem studyjnym

Grupa docelowa: 15 osób – rolnicy.

Cel: wspieranie rozwoju innowacyjnej przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Lubelszczyzny w zakresie serowarstwa poprzez podnoszenie wiedzy i umiejętności w obszarze lokalnego przetwórstwa, zachęcanie do tworzenia partnerstw podejmujących wspólne innowacyjne przedsięwzięcia w zakresie produkcji, promocji, certyfikacji i wprowadzania do obrotu regionalnej żywności wysokiej jakości.

4. IV FORUM WIEDZY I INNOWACJI

Organizator: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu

Data: 13-14 listopada 2019 r.

Miejsce: Warszawa

Forma: konferencja, 2 konkursy

Grupa docelowa: 200 osób - przedstawiciele: jednostek doradztwa rolniczego, nauki, administracji rządowej i samorządowej, instytucji pracujących na rzecz rolnictwa, rolnicy, przedsiębiorcy.

Cel: jest przekazanie wiedzy i informacji na temat nowoczesnych rozwiązań, innowacyjnych produktów oraz prowadzonych badań uzyskanych od instytucji badawczo naukowych oraz uczelni rolniczych przy współudziale przedsiębiorców działających na rzecz rolnictwa. Przedstawione informacje przyczynią się do wzrostu rentowności gospodarstw oraz poprawy konkurencyjności sektora rolnego. Operacja ma za zadanie ułatwianie kontaktów między grupami odbiorców operacji celem nawiązania stałej współpracy między nauką a praktyką.

Celem konkursów będzie promowanie dobrych praktyk w zakresie rolnictwa i obszarów wiejskich oraz innowacyjnych technik i technologii, które mogą być wykorzystane w celu efektywniejszego zarządzania gospodarstwem rolnym. Konkursy będą zachętą dla producentów do wdrażania nowych rozwiązań.

Opis:

Program podzielono na kilka części, w tym sesję plenarną, panelową oraz posterową połączoną z wystawą innowacyjnych rozwiązań IT dla rolnictwa i dwoma konkursami.

Otwierając sesję plenarną Ryszard Zarudzki, Podsekretarz Stanu w MRiRW powiedział iż jest oczywiste, że wiedza i innowacje to klucz do nowoczesności. Z kolei dyrektor CDR w Brwinowie Ireneusz Drozdowski podkreślił, że rolnik jest nie tylko producentem żywności ale także opiekunem klimatu i środowiska. Wyraził też przekonanie, że IV Forum Wiedzy i Innowacji rozwinie w jego uczestnikach ciekawość świata.

Obecny podczas Forum Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi Jan Krzysztof Ardanowski, za niezwykle istotną uznał ścisłą współpracę uczelni, ośrodków doradztwa rolniczego i szkół rolniczych, aby innowacyjne rozwiązania, w tym nowe technologie, wykorzystanie zasobów satelitarnych w rolnictwie czy digitalizacja, mogły być szybko transferowane do praktyki rolniczej. Musimy szybko i dobrze wykorzystywać nowoczesną wiedzę – powiedział minister.

W dalszej części sesji plenarnej poruszano tematy które dotyczyły problemów niezwykle ważnych z punktu widzenia innowacyjności i konkurencyjności w rolnictwie i sektorze żywnościowym. Mówiono na temat wsparcia rolnictwa w ramach Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021-2027, inteligentnego rolnictwa i inteligentnej wsi (Smart Agriculture and Smart Villages), wykorzystania zasobów satelitarnych w rolnictwie oraz finansowania rozwiązań innowacyjnych w ramach działania „Współpraca” PROW 2014-2020.

Integralną częścią Forum były cztery panele tematyczne, których tematyka nawiązywała do referatów plenarnych. W roku bieżącym tematyka paneli dotyczyła:

1. Innowacyjnych technologii wybranych upraw.
2. Innowacji w produkcji zwierzęcej.
3. Digitalizacji w rolnictwie.
4. Krótkich łańcuchów dostaw.

Zakres merytoryczny i treści wystąpień oraz głosów w dyskusji w ramach poszczególnych paneli wskazują, że uczestnicy IV Forum Wiedzy i Innowacji dostrzegają i uwzględniają współczesne priorytety polskiego rolnictwa i sektora żywnościowego, takie jak chociażby innowacje cyfrowe dla rolnictwa. Dostrzegają ich różnorodność i złożoność, ale także znaczenie dla społeczeństwa i środowiska.

Forum towarzyszyła sesja posterowa, wystawa innowacyjnych rozwiązań IT dla rolnictwa oraz prezentacja ciekawych projektów realizowanych przez grupy operacyjne EPI w ramach działania Współpraca.

W tym roku po raz pierwszy przeprowadzono również dwa konkursy promujące najciekawsze projekty i rozwiązania dotyczące rolnictwa:

Laureatami w konkursie na „Najciekawszy projekt realizowany w ramach środków unijnych/KSOW” zostali:

- I miejsce: „Innowacyjny model produkcji, przetwórstwa i dystrybucji ziół w Dolinie Zielawy” – Agroleśnictwo w Dolinie Zielawy
- II miejsce ex aequo: „CYBELE-Wspomaganie precyzyjnej hodowli z wykorzystaniem Big Data i sztucznej inteligencji” – Poznańskie Centrum Superkomputerowo–Sieciowe oraz: „Agroinnowacja” – produkcja bydła opasowego

Laureatami w konkursie na „Najciekawsze rozwiązania IT dla rolnictwa” zostali:

- I miejsce: „Inteligentne rolnictwo” – Agrego
- II miejsce: „eDWIN Internetowa platforma doradzania i wspomaganie w IOR” – WODR Poznań.
- III miejsce: „Cattle Reporting System – Ocena wartości hodowlanej bydła rasy HF” – Instytut Zootechniki

Podsumowując tegoroczne Forum, prof. dr hab. Stanisław Krasowicz z IUNG-PIB w Puławach podkreślił że przebieg obrad plenarnych i paneli tematycznych wskazują, iż cele konferencji są stale aktualne, a samo wydarzenie jest bardzo dobrą, ciekawą i potrzebną płaszczyzną spotkań i współpracy nauki z doradztwem, przemysłem i praktyką rolniczą. Jego zdaniem, zarówno w

ramach obrad plenarnych jak i paneli, zaprezentowano bogatą, stale poszerzaną ofertę wsparcia, jakiego nauka i doradztwo są w stanie udzielić praktyce gospodarczej, społeczeństwu i organom decyzyjnym, na różnych poziomach zarządzania.

Zdjęcia:

Źródło: <https://sir.cdr.gov.pl/2019/11/20/innowacje-cyfrowe-dla-rolnictwa-relacja-z-iv-forum-wiedzy-i-innowacji/>

5. INNOWACYJNE METODY OCHRONY UPRAW WARZYWNICZYCH

Organizator: Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z/s w Warszawie

Data: 13 listopada 2019 r.

Miejsce: Białobrzezi

Forma: szkolenie

Grupa docelowa: 60 osób - rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich, doradcy, przedsiębiorcy.

Cel: upowszechnienie i praktyczne wdrożenie wiedzy na temat innowacyjnych metod ochrony upraw warzywniczych z uwzględnieniem metod biologicznych i chemicznych. Na szkoleniu zostaną przedstawione skuteczne rozwiązania w walce z chorobami odglebowymi np. poprzez zastosowanie inertnych podłoży.

Opis:

Pierwszy temat „Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich” przedstawiła Celina Szarek z Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego. Dr inż. Agnieszka Stępowaska z Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach omówiła nowe sposoby ochrony papryki uprawianej pod osłonami oraz w polu. Podkreślała jak ważną rolę producenta jest stworzenie optymalnych warunków rozwoju rośliny, aby ta mogła się prawidłowo rozwijać i wytwarzać naturalne mechanizmy obronne przed szkodnikami i chorobami. W ochronie warzyw bardzo ważne jest uwzględnianie odporności systemowej i genetycznej roślin na etapie produkcji. Słuchacze dowiedzieli się w jaki sposób zabiegi agrotechniczne sprzyjają utrzymaniu dobrego stanu fitosanitarnego upraw.

Dr hab. Jacek Nawrocki z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie szczegółowo omówił nowoczesne metody ochrony warzyw korzeniowych i cebulowych przed chorobami. Przedstawił zasadność (w tym ekonomiczną) uwzględniania monitoringu i sygnalizacji w ochronie warzyw polowych. Omówił ochronę biologiczną warzyw (w tym zastosowanie pożytecznych mikroorganizmów wspierających produkcję) oraz nowości w ochronie chemicznej.

W kolejnym wykładzie dr hab. Maria Pobożniak z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, omówiła innowacyjne metody ochrony warzyw przed szkodnikami w uprawie polowej. Podkreślała jak ważna jest lokalizacja plantacji w tym: odpowiednie rozmieszczenie przestrzenne upraw, unikanie sąsiedztwa z plantacjami wieloletnimi, uwzględnianie zależności między roślinami żywicielskimi dla określonych gatunków szkodników. Zwróciła szczególną uwagę na prawidłową agrotechnikę w uprawie warzyw oraz na nowości pojawiające się na rynku – zwiększające odporność roślin na szkodniki. Część wykładu dotyczył charakterystyki nowych preparatów chemicznych zarejestrowanych do ochrony warzyw przed szkodnikami.

Zdjęcia:

Źródło: <https://www.modr.mazowsze.pl/sir/2650-innowacje-w-ochronie-warzyw>

6. INNOWACJE W PRODUKCJI MLEKA

Organizator: Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z/s w Warszawie

Data: 14 listopada 2019 r.

Miejsce: Płock

Forma: szkolenie

Grupa docelowa: 70 osób - rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich, doradcy, przedsiębiorcy.

Cel: zapoznanie uczestników z innowacyjnymi rozwiązaniami w produkcji mleka oraz przedstawienie możliwości praktycznego zastosowania tych rozwiązań, a także ułatwienie wymiany wiedzy fachowej oraz dobrych praktyk w zakresie wdrażania innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich.

Opis:

Uczestnicy wysłuchali wykładów z zakresu:

„Żywienie krów mlecznych” i „Żywienie cieląt oraz odchów jałówek”.

Prof. dr hab. Zygmunt Maciej Kowalski poruszył problemy producentów mleka, odpowiedział na pytania dotyczące wydajności mleka w stadzie, problemów z zacieleniem czy okresu przejściowego ważnego dla krowy. Sporo czasu przeznaczył na wyjaśnienie znaczenia żywienia mineralno-witaminowego w okresie przejściowym przed porodem, a wszystko to w kontekście innowacyjnych rozwiązań w produkcji mleka.

Drugi temat poświęcony był żywieniu cieląt i problemom w odchowcie jałówek. Prof. dr hab. Włodzimierz Nowak omówił 4 etapy tego zagadnienia:

- pierwsza doba życia
- żywienie paszami płynnymi
- od 90 kg do zacielenia
- od zacielenia do wycielenia,

przedstawiając w każdym z nich innowacyjne metody.

Referowane tematy cieszyły się ogromnym zainteresowaniem zgromadzonych uczestników, czego dowodem były liczne pytania kierowane do wykładowców.

Źródło: <https://www.modr.mazowsze.pl/sir/2654-relacja-ze-szkolenia-innowacje-w-produkcji-mleka>

7. III WARMIŃSKO-MAZURSKIE FORUM INNOWACJI W ROLNICTWIE I NA OBSZARACH WIEJSKICH

Organizator: Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z/s w Olsztynie

Data: 14 listopada 2019 r.

Miejsce:

Forma: konferencja

Grupa docelowa: 120 osób - rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich, przedsiębiorcy, oraz przedstawiciele jednostek naukowo-badawczych, podmiotów doradczych i innych podmiotów zainteresowanych innowacyjnością w sektorze rolnictwa.

Cel: stworzenie warunków do nawiązywania kontaktów pomiędzy rolnikami, podmiotami doradczymi, jednostkami naukowo-badawczymi, przedsiębiorcami sektora rolno-spożywczego oraz innymi podmiotami zainteresowanymi innowacyjnością w sektorze rolnictwa w celu tworzenia grup operacyjnych EPI na potrzeby realizacji działania "Współpraca". Forum pozwoliło

stworzyć płaszczyznę do dyskusji, wymiany poglądów, doświadczeń, wiedzy i informacji o innowacjach oraz o potrzebach i kierunkach zmian w produkcji rolniczej i przetwórstwie. Przyczyniło się do upowszechniania wiedzy w zakresie innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie, produkcji żywności i na obszarach wiejskich oraz do wspierania tworzenia sieci współpracy partnerskiej dotyczącej rolnictwa i obszarów wiejskich poprzez podnoszenie poziomu wiedzy w tym zakresie. Udział zróżnicowanych środowisk przyczynił się do wymiany wiedzy i poznania zapotrzebowania na innowacyjność, przybierającą formy nowych metod pracy, tworzenia nowych produktów i usług oraz dostosowywania sprawdzonych rozwiązań do nowych warunków, a następnie nawiązywania partnerstw pomiędzy uczestnikami i tworzenia grup operacyjnych EPI.

Opis:

W pierwszym dniu Forum uczestnicy wysłuchali bardzo inspirujących wykładów m.in. na temat innowacji w rolnictwie – czym są i jak je rozumieć oraz jak skorzystać z transferu wiedzy z uniwersytetu. Następnie odbyły się zajęcia prowadzone równolegle w czterech blokach tematycznych:

- Innowacje w nawożeniu;
- Aktualne rozwiązania w uprawie roślin i chowie zwierząt metodami ekologicznymi;
- Nowoczesne systemy zarządzania w chowie bydła mięsnego;
- Żywność regionalna i ekologiczna - organizacja rynku.

W drugim dniu forum zaprezentowano tematy: „Polska smakuje” - nowoczesna promocja polskiej żywności, Platforma żywnościowa alternatywa w obrocie zbożem, Aplikacja mobilna ODR Olsztyn oraz Nowoczesne technologie w rolnictwie: Rolnictwo 4.0 i Bezzałogowe statki powietrzne w rolnictwie.

Podsumowując III edycję forum prof. dr hab. Andrzej Borusiewicz z WSA w Łomży podkreślił, że najważniejsze hasła i jednocześnie przesłania III Warmińsko-Mazurskiego Forum Innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich to:

- Dobrostan gleby – „dbam o kondycję gleby”;
- Etyka w rolnictwie;
- Zaufanie w rolnictwie;
- Ekologicznie, czyli świadomie;
- Rolnik – Przedsiębiorca;
- Rolnictwo 4.0 – „racjonalne wykorzystanie nowoczesnych technologii”;
- „Polska smakuje” – bądź świadomy, co i gdzie kupujesz.

Broszura do pobrania: <https://wmodr.pl/informacje/1093>

Zdjęcia:

Źródło: <https://wmodr.pl/informacje/1093>

8. NAJNOWSZE TERAPIE ROŚLINNE W PROFILAKTYCE ZDROWOTNEJ - SZANSĄ NA INNOWACYJNE WYKORZYSTYWANIE SUROWCÓW ZIELARSKICH

Organizator: Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli

Data: 19 listopada 2019 r.

Miejsce: Puławy

Forma: konferencja

Grupa docelowa: 50 osób - rolnicy, przedstawiciele jednostek doradczych, przedsiębiorcy, przedstawiciele instytucji rolniczych, około rolniczych i naukowych, uczelni wyższych, członkowie stowarzyszeń działających na terenach wiejskich.

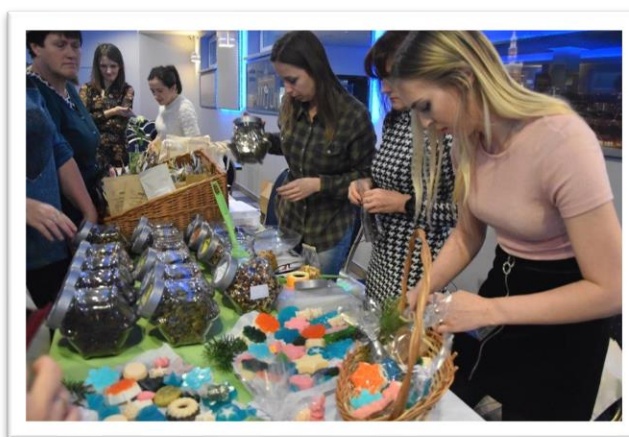
Cel: Wzrost świadomości mieszkańców wiejskich na temat możliwości wszechstronnego wykorzystywania surowców zielarskich oraz pozyskiwania nowych źródeł dochodu poprzez innowacyjne podejście do zakorzenionych w tradycji metod leczenia terapiami roślinnymi.

Opis:

Była to pierwsza fitoterapeutyczna konferencja zorganizowana przez nasz ośrodek. Wykłady poprowadzili praktykujący fitoterapeuci, którzy podzielili się z uczestnikami swoją wiedzą, pasją i zaangażowaniem. Łukasz Lubicki, niezwykle charyzmatyczny zielarz z Kazimierza Dolnego opowiedział o znaczeniu fitoterapii w dzisiejszej medycynie, ziołach, które są alternatywą dla leków pochodzących z syntezy chemicznej, uprawie konopi i ich medycznym wykorzystaniu oraz omówił zioła pomocne w walce z chorobami nowotworowymi. Według pana Łukasza niezwykle istotna jest profilaktyka, odpowiednia dieta, stosowanie ziół, które przeciwdziałają procesom kancerogenezy. Kolejny wykład przeprowadziła pani Elżbieta Kaśków z Instytutu Zielarstwa Polskiego w Warszawie. Przedstawiła ona informacje na temat stosowania ziół i produktów pszczelich w celu podnoszenia odporności i przeciwdziałania infekcjom. Dzięki pani Elżbiecie słuchacze mieli możliwość zanotowania wielu przepisów na domowe mikstury wzmacniające organizm w stanach infekcyjnych czy w okresach występowania przeziębień. Cenne były również wskazówki dotyczące zakupu i stosowania miodów oraz wzmacniania odporności u dzieci. Ostatnie prelekcje przeprowadziła pani Joanna Nestorowicz-Kiegiel, dyrektor Instytutu Zielarstwa Polskiego. Dotyczyły one radzenia sobie naturalnymi sposobami z powszechnie występującymi dolegliwościami ze strony układu nerwowego. Bezsenność, niepokój, w cięższych przypadkach depresje to w obecnych czasach przypadłości, z którymi musimy się często mierzyć. Pani Joanna opowiedziała o tym, które rośliny są adaptogenami czyli wzmacniają pracę układu nerwowego. Na konferencji przeważającą większość stanowiły kobiety i to głównie do nich skierowany był ostatni wykład. Zostały omówione dolegliwości, które towarzyszą kobietom od momentu dojrzewania poprzez okresy ciąży aż do menopauzy. Dowiedzieliśmy się w jaki sposób łagodzić ich objawy poprzez stosowanie roślin leczniczych. Uczestnicy otrzymali materiały szkoleniowe w postaci produktów zielarskich oraz dodatkowo mieli możliwość zakupu herbatki ziołowych i mydełek glicerynowych dystrybuowanych przez Instytut Zielarstwa Polskiego.

Konferencja wpisała się w trend ekologicznego stylu życia, poruszyła tematy szczególnie ważne w czasach, w których opanowała nas „chemizacja życia” i zmagamy się z wieloma chorobami cywilizacyjnymi. Była ona skierowana nie tylko do producentów rolnych, ale do wszystkich, którzy chcą zadbać o własne zdrowie. Skupiła ludzi zainteresowanych fitoterapią, którzy widzą w tej dziedzinie szansę na profilaktykę i walkę z chorobami metodami naturalnymi.

Zdjęcia:

Źródło: http://lodr.konskowola.pl/www_m/index.php/1179-najnowsze-terapie-roslinne-w-profilaktyce-zdrowotnej-szansa-na-innowacyjne-wykorzystanie-surowcow-zielarskich

9. INNOWACYJNE TECHNOLOGIE, PRAKTYKI I METODY ORGANIZACJI W PRODUKCJI ZWIERZĘCEJ, W TYM BYDŁA MLECZNEGO

Organizator: Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z/s w Bratoszewicach

Data: 21, 29 listopada 2019 r.

Miejsce: Kościerzyn, Bratoszewice

Forma: 2x konferencja

Grupa docelowa: 80 osób - potencjalni członkowie grup operacyjnych, producenci, hodowcy bydła mlecznego, rolnicy, doradcy rolniczy, przedsiębiorcy, przedstawiciele instytucji naukowych, przedstawiciele instytucji rolniczych i około rolniczych

Cel: poszukiwanie partnerów do współpracy w ramach działania „Współpraca” poprzez wspieranie tworzenia sieci kontaktów pomiędzy producentami rolnymi, hodowcami bydła mlecznego, rolnikami, przedsiębiorcami, doradcami, przedstawicielami instytucji naukowych, przedstawicielami instytucji rolniczych i około rolniczych wspierających wdrażanie innowacji na obszarach wiejskich w zakresie innowacyjnych technologii, praktyk i metod organizacji w produkcji zwierzęcej, w tym bydła mlecznego. Realizacja operacji zapewniła podniesienie wiedzy w ww. zakresie wśród uczestników, podczas dwóch konferencji, zainteresowanych możliwością współpracy we wdrażaniu innowacyjnych metod produkcji zwierzęcej oraz stymulowanie do

takiej współpracy poprzez nawiązane kontakty w trakcie konferencji. Konferencje odbędą się w dwóch regionach woj. łódzkiego, tak aby dotrzeć do jak największej grupy odbiorców. Organizacja konferencji przyczyniła się do stworzenia potencjalnej grupy operacyjnej zainteresowanej szukaniem innowacyjnych rozwiązań w zakresie produkcji zwierzęcej, w tym bydła mlecznego.

10. KRÓTKIE ŁAŃCUCHY DOSTAW ŻYWNOŚCI W OPARCIU O PRODUKTY REGIONALNE

Organizator: Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli

Data: 21 listopada 2019 r.

Miejsce: Bochothnica

Forma: konferencja

Grupa docelowa: 40 osób - rolnicy, przedstawiciele jednostek doradczych, przedsiębiorcy, przedstawiciele instytucji rolniczych, około rolniczych i naukowych, przedstawiciele stowarzyszeń.

Cel: Przedstawienie sytuacji produktu regionalnego w województwie lubelskim, wskazanie kierunków i działań, aby doprowadzić do skrócenia łańcucha dostaw żywności przy zastosowaniu innowacji w tym procesie oraz poszukiwanie partnerów i promocja działania "Współpraca"

Opis:

Konferencję otworzył Dyrektor LODR w Końskowoli Pan Wiesław Orzędowski. Wykłady poprowadzili specjaliści, którzy podzielili się z uczestnikami swoją wiedzą i praktyką. Jako pierwsza Pani Marta Jakimiak Kierownik w powiatowym inspektoracie weterynarii w Puławach poprowadziła temat z zakresu małego przetwórstwa na poziomie gospodarstwa rolnego w tym Sprzedaż bezpośrednia, Działalność Marginalna, Lokalna Ograniczona (MLO) i Rolniczy Handel Detaliczny (RHD). Pani Doktor podzieliła się z uczestnikami wiedzą z zakresu wymagań weterynaryjnych przy produkcji i obrocie żywności pochodzenia zwierzęcego. Kolejny wykład przeprowadziła pani Jolanta Gil Kierownik Sekcji Higieny Żywności, Żywienia i Przedmiotów Użytku z Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Puławach. Wykład specjalistki dotyczył wymagań sanitarnych przy produkcji i obrocie żywnością pochodzenia roślinnego oraz warunki sanitarne przy produkcji pierwotnej żywności produkowanej przez rolników. Kolejną prelekcję przeprowadziła pani Dr Małgorzata Szymańska z Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie z Wydziału Prawa i Administracji. Wykład dotyczył aktualnych uregulowań prawnych i podatkowych dotyczących małego przetwórstwa w gospodarstwach rolnych. Ostatnim prelegentem była Pani Wioletta Wilkos Prezes LGD Ziemi Kraśnickiej poprowadziła ostatni wykład na temat Promocji i sprzedaży produktów lokalnych i regionalnych. Swoje wystąpienie Pani Wioletta poparała wieloma przykładami tzw. dobrymi praktykami z kraju oraz na podstawie zagranicznych wyjazdów studyjnych do naszych południowych i zachodnich sąsiadów. Wykład był bardzo ciekawy i stanowił podsumowanie konferencji

Konferencja cieszyła się dużym zainteresowaniem ze strony uczestników, wykłady były ciekawe i poruszały priorytetowe tematy związane z bezpieczną produkcją żywności tradycyjnej i lokalnej.

Zdjęcia:

Źródło: http://lodr.konskowola.pl/www_m/index.php/1182-krotkie-lancuchy-dostaw-zywnosci-w-oparciu-o-produkty-regionalne

11. NOWE TECHNOLOGIE W PRODUKCJI DROBIARSKIEJ

Organizator: Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli

Data: 22 listopada 2019 r.

Miejsce: Zemborzyce Dolne

Forma: konferencja

Grupa docelowa: 40 osób - rolnicy, przedstawiciele jednostek doradczych, przedsiębiorcy, przedstawiciele instytucji rolniczych, około rolniczych i naukowych

Cel: Upowszechnianie i wymiana wiedzy w zakresie innowacyjnych technologii w produkcji drobiarskiej. Operacja wiąże się bezpośrednio z Tematem 2: Upowszechnianie wiedzy w zakresie innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie, produkcji żywności, leśnictwie i na obszarach wiejskich.

Opis:

Konferencja została przeprowadzona w ramach realizacji Planu Operacyjnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2018-2019 w zakresie Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich. Realizacja operacji wpisuje się w założenia PROW

na lata 2014-2020 i jest zgodna z priorytetem związanym z ułatwianiem transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich. Uczestnicy konferencji mieli okazję poznać innowacyjne rozwiązania technologiczne mające zastosowanie w kurnikach dla brojlerów. Wykłady dotyczące zasad działania „Współpraca” i tworzenia grup operacyjnych w ramach Sieci na Rzecz Innowacji w Rolnictwie i na obszarach wiejskich omówili specjaliści LODR z Końskowoli Małgorzata Tarkowska i Marek Siuciak. Pan Marcin Lebok z firmy TEFA wygłosił wykład dotyczący „Innowacyjnej hodowli kurcząt brojlerów”, podczas którego omówione zostały systemy wylęgu na kurniku. Bardzo ważny a jednocześnie interesujący okazał się wykład przeprowadzony przez dr. Piotra Skowrona z Zakładu Żywnienia Roślin i Nawożenia IUNG w Puławach, który przedstawił temat „Planowanie nawożenia w gospodarstwie drobiarskim zgodnie z założeniami programu azotanowego”. Kolejny wykład przeprowadził Specjalista ds. higieny w rolnictwie Marcin Strzelczyk z firmy CID LINES. Tematem jego wykładu była „Bioasekuracja – sposób na zapobieganie rozprzestrzeniania się chorób na fermie drobiu”. Ostatnim prelegentem był Pan Konrad Sieńko z firmy INWEST-AGRO, który przedstawił najistotniejsze informacje związane z wyposażeniem budynków drobiarskich w energooszczędne systemy. W trakcie konferencji uczestnicy mieli możliwość spotkania się z przedstawicielem firmy Wipasz i zapoznaniem się z ofertą firmy.

Spotkanie spełniło oczekiwania uczestników. Wykłady wzbogacone były w aktywną dyskusję hodowców z prelegentami, stanowiły doskonałą okazję do wymiany doświadczeń, poglądów i rozmów o przyszłości hodowli brojlerów w naszym kraju.

Zdjęcia:

Źródło: http://lodr.konskowola.pl/www_m/index.php/1185-konferencja-nowe-technologie-w-produkcji-drobiarskiej

12. UPRAWA WINOROŚLI W SYSTEMIE EKOLOGICZNYM I BIODYNAMICZNYM ORAZ PRODUKCJA WIN MUSUJĄCYCH JAKO ELEMENTY INNOWACJI OGRODNICZYCH

Organizator: Świętokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach

Data: 23-24 listopada 2019 r.

Miejsce: małopolskie i podkarpackie winnice oraz do jednostki naukowej zajmującej się uprawą winorośli i winiarstwem

Forma: wyjazd studyjny

Grupa docelowa: 25 osób - rolnicy indywidualni (głównie z sektora produkcji winorośli i winiarstwa), przedstawiciele jednostek doradczych, szkół rolniczych, instytutów badawczych/uczelni rolniczych/jednostek naukowych.

Cel: zapoznanie jego uczestników z innowacjami ekologicznymi i biodynamicznymi w technologiach uprawy winorośli oraz z produkcją musujących win gronowych, w tym również nawiązanie kontaktów pomiędzy uczestnikami a wiodącymi producentami/rolnikami z Polski, specjalistami z jednostek naukowych i instytutów badawczych oraz samymi przedstawicielami tej branży z rejonu Sandomierszczyzny (budowanie sieci kontaktów, wymiana doświadczeń, transfer wiedzy od nauki do praktyki). Nawiązana współpraca producentów win z województwa świętokrzyskiego umożliwi realizację wspólnych przedsięwzięć w zakresie rozwoju tej gałęzi produkcji lokalnie oraz wdrażanie do niej innowacyjnych rozwiązań.

Opis:

Winnica „Piwnice Półtorak Wine & Spirits”

Pierwszy punkt programu - 6-hektarowa Winnica „Piwnice Półtorak Wine & Spirits”, położona na Pańskiej Górze (450 m n.p.m.), należy do nowo tworzącego się regionu winiarskiego „Przełom Sanu”. Wina wytwarza się z wielu szczepów m.in. Solaris, Bianca, Seyval Blanc, Riesling, Chardonnay, Hibernal, Rondo, Pinot Noir, Regent, Muscaris, Sauvignier Gris. Oprócz winorośli funkcjonują tu plantacje borówki amerykańskiej w systemie ekologicznym, róż jadalnych w kilku odmianach, w tym także tych o jadalnych płatkach, lawendy. Jest też pasieka, hodowla kur zielononózek i danieli. W każdym zakątku widać dbałość o środowisko naturalne, a sama winnica pięknie wtapia się w otaczający krajobraz.

Program wyjazdu studyjnego zawierał także obszerne teoretyczne szkolenie z zakresu upraw winorośli w systemie biodynamicznym i ekologicznym. Dr Michał Pniak omówił zagrożenia, jakie mogą czyhać na uprawy winoroślone ze strony patogenów chorobowych i szkodników oraz możliwości ich zwalczania w systemie ekologicznym. Bardzo szczegółowo przedstawił także temat zazieleniania międzyrzędzi i zasady uprawy roślin w międzyrzędziach.

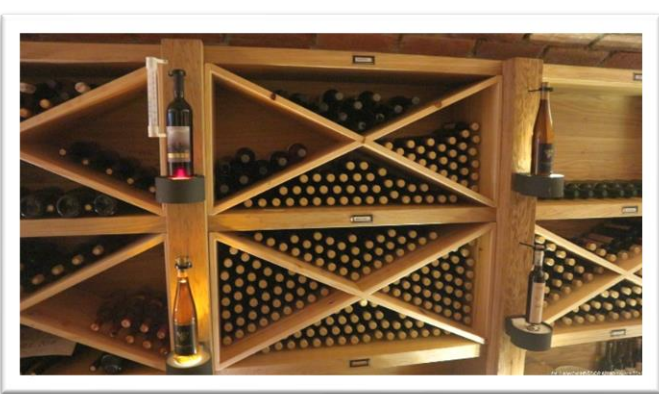
Winnica Chodorowa

Kolejną winnicą, którą grupa odwiedziła, była Winnica Chodorowa z Pogórza Rożnowskiego, położona na szlaku Architektury Drewnianej, na południowym stoku o wysokości 300-370 m. n.p.m. Winnica obejmuje obszar 1,40 ha z następującymi szczepami winorośli: Rondo, Regent, Solaris, Hiberna, Johanniter, Seyval Blanc. Oprócz win tradycyjnych winnica tworzy coraz bardziej popularne wśród smakoszy wina musujące przy zastosowaniu tzw. metody szampańskiej, w której proces produkcji trwa dwa lata. Cieszą się one coraz większym zainteresowaniem wśród konsumentów, widząc duże możliwości zbytu win Winnica Chodorowa wyposaża się w specjalistyczne urządzenia, korzystając przy tym ze wsparcia UE.

Winnica nad Dworskim Potokiem

Trzecią i ostatnią winnicą w programie była „Winnica nad Dworskim Potokiem” w Łazach. Winnica jest częścią Rolniczego Zakładu Doświadczalnego Uniwersytetu Jagiellońskiego „Łazy”. Pierwsze krzewy zasadzono w 2005 roku, obecnie uprawy winoroślone zajmują areał 3,5 ha, a budynek nowoczesnej winiarni jest wyposażony we własne laboratorium. Uprawiane szczepy to Hiberna, Seyval, Bianca, Muscat, Marechal Foch, Regent, Rondo. Naszej grupie zależało tu przede wszystkim na poznaniu technologii uprawy winorośli odmian deserowych pod osłonami oraz technologii produkcji win lodowych z odmiany Vidal Blanc. Uniwersytet Jagielloński jako pierwszy w Polsce stworzył takie wino w 2012 roku. Wykłady prowadził enolog Adam Kiszka.

Zdjęcia:

Źródło: <https://www.sodr.pl/main/aktualnosc/Sandomierscy-winiarze-i-doradcy-na-wyjezdzie-studyjnym-SIR/idn:1244>

13. INNOWACYJNE METODY PRZETWARZANIA I PRZECHOWYWANIE ŻYWNOSCI

Organizator: Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z/s w Bratoszewicach

Data: 25 listopada 2019 r.

Miejsce: Kościerzyn

Forma: konferencja

Grupa docelowa: 40 osób - potencjalni członkowie grup operacyjnych, rolnicy, przedsiębiorcy, przetwórcy, mieszkańcy obszarów wiejskich, pracownicy nauki, doradcy rolniczy, pracownicy jednostek doradztwa rolniczego.

Cel: poszukiwanie partnerów do współpracy w ramach działania „Współpraca” poprzez realizację operacji, której celem jest przekazanie wiedzy wśród uczestników konferencji w zakresie innowacyjnej technologii chłodzenia warzyw i owoców oraz instalacji chłodniczych z rozwiązaniem innowacyjnym. Zastosowanie nowych trendów w technologii i technice przechowywania warzyw i owoców będzie bazą do stworzenia potencjalnej grupy operacyjnej w tym zakresie.

14. II FORUM „SIECIOWANIE PARTNERÓW SIR”

Organizator: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Warszawie

Data: 26-27 listopada 2019 r.

Miejsce: Łódź

Forma: konferencja

Grupa docelowa: 150 osób - Partnerzy zarejestrowani w bazie Partnerów SIR, potencjalni Partnerzy SIR, pracownicy CDR oraz WODR, przedstawiciele Grup Operacyjnych EPI.

Cel: wspieranie aktywnego tworzenia sieci kontaktów pomiędzy podmiotami zainteresowanymi oraz wspierającymi wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie, produkcji żywności, leśnictwie i na obszarach wiejskich. Operacja ma również na celu ułatwienie wymiany wiedzy, doświadczeń oraz dobrych praktyk w zakresie realizowania projektów mających podnieść poziom

innowacyjności polskiego sektora rolno-spożywczego, ze szczególnym uwzględnieniem wielopodmiotowego podejścia na przykładzie polskich Grup Operacyjnych EPI.

Opis:

Formuła, organizowanego po raz drugi wydarzenia, była skonstruowana w taki sposób aby stworzyć uczestnikom przestrzeń do wymiany doświadczeń, poszukiwania partnerów do innowacyjnych projektów biznesowych oraz możliwości prezentowania własnych rozwiązań i wiedzy. Pierwszy dzień forum, oprócz sesji networkingowych poświęconych tworzeniu sieci kontaktów między uczestnikami, obejmował również prezentację dobrych praktyk funkcjonujących Grup Operacyjnych EPI. Moderowana przez pracowników SIR CDR o/Warszawa debata na temat innowacji i funkcjonujących Grup Operacyjnych była okazją do cennej wymiany poglądów, doświadczeń i poszerzania wiedzy z zakresu Agroleśnictwa lubelskieziola.iung.pl/, wysokiej jakości paszy objętościowej agroinnovacja.pl/, innowacji w produkcji żurawiny www.originalfood.pl/ oraz dobrostanu zwierząt www.thermoeye.pl.

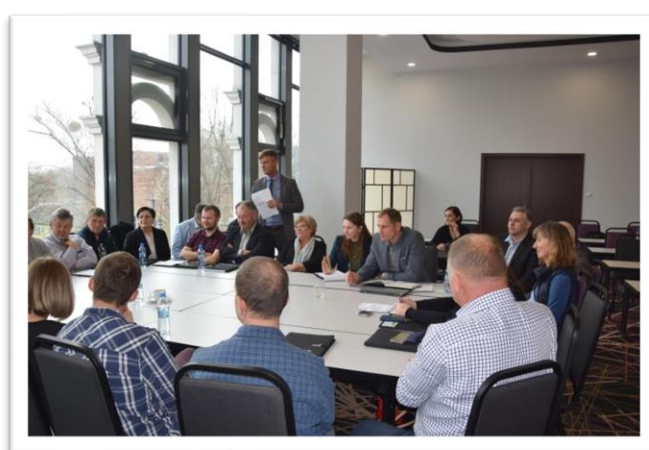
Drugiego dnia forum odbyły się warsztaty moderowane przez pracowników SIR, podczas których uczestnicy debatowali nad możliwościami skutecznego wspierania innowacji, funkcjonowania sieci SIR oraz tworzenia Grup Operacyjnych EPI. Warsztaty okazały się cennym źródłem inspiracji dla wszystkich uczestników forum, podsumowań zrealizowanych projektów oraz możliwością twórczej dyskusji nad planami realizacji innowacyjnych operacji w roku 2020.

Ostatnim tematem poruszonym podczas Forum, była współpraca międzynarodowa oparta o ogólnoeuropejską sieć EIP-AGRI (Europejskie Partnerstwo Innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa). Omówiono zakres merytoryczny tworzonych w 2020 roku europejskich grup tematycznych oraz tematyki seminariów i warsztatów organizowanych w ramach EIP-AGRI. Obecny na Forum ekspert Grupy Fokusowej EIP-AGRI oraz pracownicy SIR CDR o/Warszawa opisali korzyści wynikające z udziału w międzynarodowych projektach oraz wskazali możliwości współpracy między Grupami Operacyjnymi z różnych krajów.

Zakres merytoryczny i treści wystąpień oraz głosów w ramach dyskusji i warsztatów pokazały, że uczestnicy II Forum „Sieciowanie Partnerów SIR” dostrzegają ogromną potrzebę tego typu spotkań wśród instytucji zarządzających oraz partnerów zaangażowanych w rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich opartych na innowacjach i wielopodmiotowej współpracy.

O dużym zainteresowaniu II Forum „Sieciowanie Partnerów SIR” oraz odpowiednim sformułowaniu programu świadczy aktywny udział w wydarzeniu ponad 150 osób z całego kraju.

Zdjęcia:

Źródło: <https://sir.cdr.gov.pl/2019/11/29/ii-forum-sieciowanie-partnerow-sir-relacja-z-konferencji/>

15. KONFERENCJA "GOSPODARKA OBIEGU ZAMKNIĘTEGO"

Organizator: Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z/s w Olsztynie

Data: 27 listopada 2019 r.

Miejsce: Olsztyn

Forma: konferencja, broszura

Grupa docelowa: 80 osób - rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich, doradcy rolniczy oraz przedstawiciele samorządów lokalnych, jednostek naukowych, organizacji działających na rzecz rolnictwa.

Cel: przedstawienie założeń gospodarki obiegu zamkniętego (GOZ) jako nowego modelu gospodarki opartej na założeniu, że wartość produktów, materiałów i zasobów ma być utrzymywana w gospodarce tak długo, jak to możliwe, by w efekcie ograniczyć wytwarzanie

odpadów do minimum. Europejska gospodarka rozwija się w coraz większym tempie, ale też dzieje się to coraz większym kosztem środowiska. Ogłoszony w grudniu 2015 r. pakiet propozycji dotyczących gospodarki o obiegu zamkniętym jest odpowiedzią Komisji Europejskiej na te wyzwania, który ma na celu pogodzenie interesów środowiskowych z biznesowymi.

Temat GOZ dotyczy wszystkich podmiotów uczestniczących w gospodarce krajowej, czy europejskiej - dlatego skierowany jest do szerokiego grona osób związanych z rolnictwem, obszarami wiejskimi, ale również samorządów.

Opis:

Europejska gospodarka rozwija się w coraz większym tempie, ale też dzieje się to coraz większym kosztem środowiska. Konferencja miała na celu przedstawienie możliwie szerokiemu gronu odbiorców założeń gospodarki obiegu zamkniętego, jako nowego modelu gospodarki opartej na założeniu, że wartość produktów, materiałów i zasobów ma być utrzymywana w gospodarce tak długo, jak to możliwe, by w efekcie ograniczyć wytwarzanie odpadów do minimum - „To co dziś jest towarem to jutro będzie surowcem po wczorajszej cenie...”.

Wykład wprowadzający słuchaczy w zagadnienia gospodarki obiegu zamkniętego, przedstawił Pan dr hab. inż. Andrzej Klasa z Katedry Chemii Rolnej i Ochrony Środowiska, UWM w Olsztynie. Temat „Czym są innowacje w rolnictwie i jak je identyfikować” przedstawił dr inż. Rodian Pawłowski, wojewódzki koordynator SIR, W-MODR z s. w Olsztynie. W dalszej części spotkania wykład na temat „Nawozy organiczne nowej generacji i ich rola w racjonalnej gospodarce rolnej” wygłosiła Pani Anna Visser-Uzdalewicz (Firma MESTALL). Pan dr hab. inż. Michał Krzyżaniak z Katedry Hodowli Roślin i Nasiennictwa, UWM w Olsztynie omówił cykl życia produktów - „Ocena cyklu życia (LCA) jako narzędzie określania wpływu produkcji rolniczej na środowisko”. Temat „Biorafinerie i biogazownie jako obiekty realizujące zadania w ramach gospodarki o obiegu zamkniętym”, zaprezentowała Pani dr Ewelina Olba-Zięty z Katedry Hodowli Roślin i Nasiennictwa, UWM w Olsztynie. Konferencję zakończył wykład dr inż. Tomasz Czarkowski, przedstawiciela Komisji Ochrony i Zarządzania Zasobami Przyrodniczymi PAN, który omówił temat „Możliwości integracji produkcji rolnej i rybackiej - perspektywa holistyczna”.

Broszura do pobrania: <https://www.wmodr.pl/informacje/1137>

Źródło: <https://www.wmodr.pl/informacje/1137>

Organizator: Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu

Data: 29 listopada 2019 r.

Forma: spotkanie informacyjno-promocyjne

Grupa docelowa: 30 osób - rolnicy, producenci rolni, doradcy, mieszkańcy obszarów wiejskich i inne osoby zainteresowane wdrażaniem innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich

Cel: wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Dolnego Śląska umożliwiającą skracanie łańcuchów dostaw, poprzez podnoszenie wiedzy i umiejętności w obszarze lokalnego przetwórstwa, zachęcanie do tworzenia partnerstw podejmujących wspólne innowacyjne przedsięwzięcia w zakresie produkcji, bezpośredniej sprzedaży, promocji, certyfikacji i wprowadzania do obrotu regionalnej żywności wysokiej jakości.

Opis:

Podczas pierwszego spotkania, 29 listopada, ponad czterdziestu rolników, producentów, przedstawicieli instytucji, świata nauki, doradców, mieszkańców obszarów wiejskich omawiało i opracowywało założenia organizacyjne dotyczące utworzenia Dolnośląskiego Targu Rolnego. Powołany został również Zespół Tematyczny, którego utworzenie zadeklarowało czternastu dolnośląskich rolników.

Wprowadzenie zasad rolniczego handlu detalicznego umożliwiło rozwój rynku produktów wysokiej jakości wytwarzanych na niewielką skalę. Ułatwiło także pozyskanie dodatkowych źródeł dochodu gospodarstwom niedużym lub położonym na terenach o niekorzystnych warunkach gospodarowania. Wytwarzana lokalnie i regionalnie żywność wysokiej jakości jest szczególnie poszukiwana przez co raz bardziej świadomych konsumentów, dla których ważne jest źródło pochodzenia surowców, niski stopień przetworzenia żywności i możliwie najkrótsza droga od producenta do konsumenta.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom dolnośląskich rolników, lokalnych producentów i konsumentów Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego zorganizował spotkanie, którego celem było zachęcenie i zainspirowanie dolnośląskich rolników i producentów do podejmowania wspólnych, nowych, innowacyjnych przedsięwzięć w zakresie produkcji, promocji i wprowadzania do obrotu żywności wysokiej jakości w oparciu o zasadę krótkich łańcuchów dostaw.

Wprowadzeniem do dyskusji był wykład dr hab. inż. Małgorzaty Krzywonos, prof. Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, dotyczący promocji produktów lokalnych i regionalnych. Następnie dr inż. Monika Kaczmarczyk z Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu omówiła problemy i wyzwania w sprzedaży bezpośredniej produktów spożywczych na przykładzie funkcjonowania kooperatyw i targów.

Jednym z pierwszych zadań Zespołu Tematycznego Dolnośląski Targ Rolny będzie opracowanie regulaminów oraz dokumentacji związanej utworzeniem i funkcjonowaniem Targu, a w kolejnych etapach jego kreowanie i opracowywanie kierunków rozwoju. Ustalono również termin kolejnego spotkania Zespołu Tematycznego.

Zdjęcia:

Źródło: <http://www.dodr.pl/zapowiedzi,701-spotkanie-zespołu-tematycznego-dolnoslaski-targ-rolny-29112019-r>

17. ORGANIZACJA ŁAŃCUCHÓW ŻYWNOŚCIOWYCH, W TYM PRZETWARZANIA I WPROWADZANIA DO OBROTU PRODUKTÓW ROLNYCH

Organizator: Opolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Łosiu

Data: 29 listopada 2019 r.

Miejsce: Oleśno

Forma: szkolenie / warsztaty

Grupa docelowa: 25 osób - rolnicy, doradcy rolni, przedsiębiorcy, mieszkańcy terenów wiejskich, osoby zainteresowane innowacyjnymi rozwiązaniami z zakresu rolnictwa.

Cel: zwiększenie udziału rolników w produkcji żywności dobrej jakości. Zgłębienie wiedzy na temat przepisów i regulacji prawnych. Zwiększenie rentowności i konkurencyjności gospodarstw rolnych w województwie opolskim. Charakterystyka narzędzi K&D jej podstawowe instrumenty sprzedaży, a także omówienie mocnych i słabych stron krótkich łańcuchów dostaw.

Opis:

Prelegentem była dr Agnieszka Tłuczak, która szczegółowo omówiła tematy oraz przeprowadziła warsztaty związane z krótkimi łańcuchami dostaw takie jak:

„Partnerstwo w krótkich łańcuchach dostaw jako podstawa przewagi konkurencyjnej”, „Tworzenie wartości w krótkich łańcuchach dostaw”, „Optymalizacja struktury sieci dystrybucji”, „Rola i znaczenie prognozowania w zarządzaniu w krótkich łańcuchach dostaw”

Szkolenie poszerzyło wiedzę oraz pozwoliło również uczestnikom na wspólną wymianę uwag w tym zakresie oraz możliwość konfrontacji z prelegentami.

Zdjęcia:

Źródło: <http://sir.oodr.pl/szkolenie-z-warsztatami-pn-organizacja-lancuchow-zywnosciowych-w-tym-przetwarzania-i-prowadzania-do-obrotu-produktow-rolnych-kld/>

18. ROZWÓJ SIECI KONTAKTÓW JAKO INNOWACYJNE ROZWIĄZANIE ORGANIZACYJNE DLA PRODUCENTÓW EKOLOGICZNYCH Z WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Organizator: Świętokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach

Data: 30 listopada – 1 grudnia 2019 r.

Miejsce: Kielce

Forma: konferencja

Grupa docelowa: 40 osób - rolnicy indywidualni z sektora ekologicznego, przedstawiciele jednostek doradczych, jednostek podmioty certyfikujące rolnictwo ekologiczne/prowadzące i wdrażające systemy jakości, przedstawiciele jednostek naukowych/uczelni rolniczych/institutów badawczych, firmy wspierające rozwój produkcji ekologicznej .

Cel: zainicjowanie i rozwój współpracy pomiędzy producentami ekologicznymi z województwa świętokrzyskie ukierunkowanej na podejmowanie wspólnych inicjatyw (w zakresie produkcji, organizacji sprzedaży, marketingu), w tym również nawiązanie kontaktów z producentami ekologicznymi z całej Polski, przedstawicielami branży rolnictwa ekologicznego (przedsiębiorcy, producenci środków produkcji, sprzedawcy, przetwórcy, jednostki certyfikujące i wdrażające systemy jakości) oraz naukowcami z jednostek badawczych i uczelni rolniczych specjalizujących się w problemach rolnictwa ekologicznego.

Przedmiotem operacji było również zorganizowanie stoiska wystawienniczego z degustacją wysokiej jakości produktów z rolnictwa ekologicznego oraz konferencji (w tym upowszechnienie informacji o niej w postaci spotów reklamowy i audycji radiowej) na jednym z największych targów ekologicznych w Polsce „ECO-STYLE” organizowanych przez Targi Kielce.

19. PARTNERSTWO NA RZECZ INNOWACJI W HODOWLI GĘSI

Organizator: Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z/s w Warszawie

Data: 2-3 grudnia 2019 r.

Miejsce: południowo - zachodnia część województwa kujawsko-pomorskiego

Forma: wyjazd studyjny

Grupa docelowa: 40 osób - rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich, doradcy, przedsiębiorcy.

Cel: nabycie kompetencji w zakresie umiejętności pracy w zespole oraz skutecznego współdziałania w grupie, które są niezbędne we współpracy pomiędzy członkami Grup Operacyjnych EPI. Rozwój umiejętności interpersonalnych beneficjentów jest niezbędny przy zawiązywaniu nowych Grup oraz we współpracy pomiędzy członkami już istniejących Grup Operacyjnych. Operacja miała celu ułatwienie, a także zwiększenia efektywności współpracy, pomiędzy potencjalnymi beneficjentami działania M16 PROW 2014-2020, na rzecz realizacji wielopodmiotowych przedsięwzięć w zakresie innowacji.

Opis:

Grupa 40 osób, rolników oraz doradców udała się do południowo - zachodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. To właśnie na Kujawach ma swoją siedzibę *Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy Zakład Doświadczalny Kołuda Wielka*. Historię zakładu mogliśmy poznać za sprawą dyrektora dr inż. Eugeniusza Kłopotka. Na początku swej działalności w roku 1946, Instytut był zakładem doświadczalnym. Od 1951 r. działał w ramach struktur *Instytutu Zootechniki* w Krakowie. Na przestrzeni lat zmieniał profil działalności oraz charakter badań.

Przełomowym wydać się 1962 rok, gdy do Instytutu sprowadzono stadko gęsi *Białej Włoskiej* i od tamtego czasu zakład zaczął się specjalizować w hodowli gęsi. Wieloletnie badania naukowe, prace selekcyjne, prowadzone od 2003 r. w ramach utworzonego w zakładzie *Krajowego Ośrodka Badawczo-Hodowlanego Gęsi*, pozwoliły na zdecydowaną poprawę genotypu i utrwalenie wartościowych cech użytkowych tej gęsi, która w międzyczasie otrzymała nazwę handlową gęś *Biała Kołudzka*.

8 sierpnia 2012 roku minister rolnictwa i rozwoju wsi podjął decyzję o uznaniu gęsi *Białej Kołudzkiej*, jako odrębnej, rodzimej rasy gęsi. Księgi hodowlane prowadzone są dla jej dwóch rodów W-11(nieśny) i W-33 (mięśny).

Obecnie ok. 98% pogłowia gęsi w kraju wywodzi swój genotyp z Kołudy Wielkiej. Dzięki wykładowi dr inż. Jakuba Badowskiego poznaliśmy nowe technologie oraz innowacje stosowane w wylęgu gęsi oraz odchowie piskląt.

Dr inż. Halina Bielińska poruszyła kwestie żywienia gęsi w szczególności w oparciu o pasze gospodarskie, wpływu dobrostanu utrzymywanych zwierząt na uzyskanie dobrej jakości produktu. Zapoznaliśmy się także z charakterystyką ras gęsi hodowanych w Polsce. Wykłady zakończyły się dyskusją pomiędzy uczestnikami szkolenia na temat prezentowanych zagadnień jak również perspektyw i kierunków rozwoju hodowli gęsi.

Mieliśmy także możliwość zobaczenia skali hodowli fermowej gęsi *Białej Kołudzkiej* prowadzonej w Kołudzie Wielkiej. Jeszcze tego samego dnia odbyło się spotkanie z Andrzejem Kloneckim - prezesem Fundacji Hodowców Polskiej Białej Gęsi.

Tematem sesji wykładowej było poznanie zasad funkcjonowania rolniczego handlu detalicznego (RHD) w kontekście przyzagrodowego chowu gęsi i sprzedaży produktów z gospodarstwa, zasad pozyskiwania puchu i pierza z chowu przyzagrodowego oraz bioasekuracji w gospodarstwach zajmujących się chowem gęsi. W międzyczasie mieliśmy możliwość zapoznania z wyrobami z gęsiny oraz innymi produktami i wyrobami zarejestrowanymi w sieci regionalnej Dziedzictwa Kulinarne Kujaw i Pomorza.

Drugi dzień naszego pobytu przeznaczony był na wizytę w siedzibie *Fundacji Hodowców Polskiej Białej Gęsi*. Zapoznaliśmy się z działaniami fundacji, której głównym celem jest promocja ekologicznego chowu gęsi w celu uzyskania zdrowego, wartościowego mięsa i tłuszczu. Fundacja propaguje chów gęsi w naturalnych, ekologicznych warunkach w stadkach do 100 sztuk, żywionych

gospodarskimi paszami oraz wypasanych swobodnie na pastwiskach i łąkach. Zajmuje się także promocją puchu i pierza od białych gęsi.

Uzupełnieniem wykładów były warsztaty kulinarne przeprowadzone przez wolontariuszki z Fundacji, gdzie został pokazany sposób luzowania gęsi oraz wyrobu pierogów. Dzięki wizycie studyjnej w gospodarstwie zajmującym się przyzagrodowym chowem gęsi i posiadającym własną wylęgarnię, mogliśmy podpatrzeć zastosowane rozwiązania technologiczne wykorzystywane w tym systemie utrzymania oraz zapoznać się z zastosowanymi rozwiązaniami technicznymi. Dopelnieniem naszych spotkań były prelekcje na temat historyczno-społecznych uwarunkowań hodowli gęsi w regionie Nadgopla.

Zdjęcia:

Źródło: <https://www.modr.mazowsze.pl/sir/2664-kujawskie-gesi>

20. INNOWACYJNE TECHNOLOGIE UPRAWY SOI ORAZ MOŻLIWOŚCI PRZEROBU I WYKORZYSTANIA JEJ NASION W ŻYWIENIU ZWIERZĄT

Organizator: Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli

Data: 4 grudnia 2019 r.

Miejsce: Kock

Forma: konferencja

Grupa docelowa: 50 osób - rolnicy, przedstawiciele jednostek doradczych, przedsiębiorcy, przedstawiciele instytucji rolniczych, około rolniczych i naukowych

Cel: Upowszechnianie wiedzy na temat innowacyjnych technologii uprawy soi, w celu uzyskania zadowalających plonów nasion o dobrej jakości, możliwości przerobu i wykorzystania jej nasion w żywieniu zwierząt. Operacja wiąże się bezpośrednio z Tematem 2: Upowszechnianie wiedzy w zakresie innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie, produkcji żywności, leśnictwie i na obszarach wiejskich.

Opis:

Konferencję otworzył Dyrektor LODR w Końskowoli Pan Wiesław Orzędowski. Wykłady dotyczące zasad działania „Współpraca” i tworzenia grup operacyjnych w ramach Sieci na Rzecz Innowacji w Rolnictwie i na obszarach wiejskich omówił specjalista LODR z Końskowoli Marek Siuciak. Następnie Pani dr hab. Mariola Staniak z IUNG-PIB w Puławach przeprowadziła wykład pt. „Znaczenie gospodarcze soi oraz możliwości rozwoju jej produkcji w Polsce”. Przedstawiła ona soję jako gatunek o wszechstronnym wykorzystaniu. Omówiła również czynniki, które z jednej strony sprzyjają, a z drugiej strony ograniczają rozwój uprawy tego gatunku w naszym kraju. Soja często zaliczana jest do gatunków oleistych (nasiona w swoim składzie zawierają ok. 40% białka i nieco ponad 20% tłuszczu). Jednak z botanicznego punktu widzenia, należy ona do roślin bobowatych (podobnie jak bobik, groch i łubin). Nowe technologie uprawy ww. gatunków przedstawił w swoim wystąpieniu Pan prof. dr hab. Janusz Podleśny z IUNG-PIB w Puławach. Kolejnym wykładowcą reprezentującym IUNG-PIB w Puławach był Pan dr inż. Andrzej Madej, który omówił kwestie dotyczące opłacalności produkcji roślin wysokobiałkowych w Polsce. Podczas konferencji zaprezentowane zostały również nowości odmianowe w obrębie roślin bobowatych firmy Danko, które przedstawił Pan dr Adam Gleń. Ostatnie wystąpienie należało do firmy Presoil, a w roli prelegenta wystąpiła Pani Olga Borowa, która przybliżyła kwestie związane z produkcją paszy z nasion soi metodą ekstruzji.

Konferencja cieszyła się dużym zainteresowaniem wśród rolników z woj. lubelskiego. Jej tematyka doskonale wpisała się w ramy priorytetowych działań realizowanych przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego, w tym LODR w Końskowoli. Jednym z nich jest upowszechnianie wiedzy z zakresu możliwości zwiększania udziału roślin wysokobiałkowych w strukturze zasiewów w tym soi non GMO oraz możliwości i sposobów wykorzystywania pasz niemodyfikowanych genetycznie w żywieniu zwierząt, ze szczególnym uwzględnieniem rodzimych źródeł białka paszowego.

Zdjęcia:

21. INNOWACYJNOŚĆ W SADOWNICTWIE - UPRAWA MAŁO ZNANYCH GATUNKÓW

Organizator: Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego Oddział w Radomiu

Data: 5 grudnia 2019 r.

Miejsce: Radom

Forma: szkolenie

Grupa docelowa: 65 osób - rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich, doradcy, przedsiębiorcy.

Cel: upowszechnienie wiedzy na temat zagadnień innowacji w rolnictwie, głównie poprzez możliwość praktycznego zastosowania przedstawianych rozwiązań w zakresie technologii uprawy gatunków mało znanych jako sposób na zastąpienie dotychczas uprawianych gatunków - przy zachowaniu dostępnego w gospodarstwie zaplecza technologicznego oraz przedstawienie dobrych praktyk w zakresie wdrażania innowacji w gospodarstwach zajmujących się produkcją sadowniczą.

Opis:

Wizją spotkania było przedstawienie producentom nowych możliwości rozwoju gospodarstwa poprzez zakładanie plantacji niszowych roślin sadowniczych. Zaprezentowano uprawę m.in. dereń, bzu czarnego, rokitnika, świdośliwy, orzecha włoskiego, czy minikiwi jako dobrą alternatywę dla dotychczas popularnych gatunków w sadownictwie.

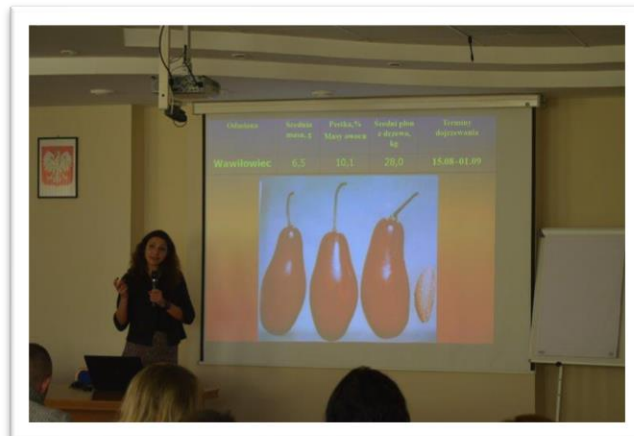
Uczestników szkolenia przywitał Marcin Kaca - dyrektor Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego Oddział Radom. Informacje dotyczące „Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich” przedstawiła Celina Szarek z Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego, która omówiła główne i szczegółowe cele SIR, beneficjentów działania oraz korzyści wynikające z partnerstwa.

Świat nauki reprezentowała jako pierwsza dr Iwona Szot z Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, która przedstawiła innowacyjne uprawy roślin owocodajnych takich jak dereń, rokitnik i świdośliwa. W swoim wystąpieniu poruszyła temat zakładania, ochrony oraz prowadzenia plantacji tych roślin. Ponadto przedstawiła szerokie możliwości wykorzystania owoców w różnych gałęziach przemysłu, nie tylko spożywcym, ale również farmaceutycznym, ze względu na ich wysokie walory zdrowotne. Dużą uwagę zwróciła na aspekt konsumpcyjny przedstawiając możliwości ich przetwarzania.

Dr Tomasz Lipa z Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie mówił o uprawie bzu czarnego, orzecha włoskiego oraz leszczyny. Przedstawił szczegółową charakterystykę tych roślin, a także innowacyjne technologie ich uprawy. Omówił cenne wartości odżywcze tych roślin, przedstawiając skład chemiczny oraz korzyści wynikające z ich spożycia. Dużą uwagę w swoim wystąpieniu poświęcił metodom rozmnażania tych gatunków, sposobie cięcia oraz technologii zbioru. W przypadku bzu czarnego podkreślił jego ogromne znaczenie w lecznictwie, ze względu na możliwość wykorzystania wszystkich jego części.

Dr inż. Tomasz Krupa ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie przybliżył uczestnikom szkolenia uprawę owocu minikiwi. Przekazał informacje odnośnie nawożenia, ochrony i zbioru. Podkreślił, że największym problemem w uprawie minikiwi jest jej wrażliwość na herbicydy i na zachwaszczenie. Silne zachwaszczenie ogranicza wzrost i może prowadzić w skrajnych przypadkach do całkowitego zniszczenia plantacji. Prelegent dużą część swojego wykładu poświęcił cięciu roślin aktinidii oraz sposobie prowadzenia uprawy.

Zdjęcia:

Źródło: <https://www.modr.mazowsze.pl/sir/2666-innowacyjne-spojrzenie-na-sadownictwo-uprawy-malo-znane>

22. EFEKTYWNA WSPÓLPRACA Z GRUPĄ

Organizator: Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z/s w Warszawie

Data: 10-11 grudnia 2019 r.

Miejsce: Zegrze

Forma: szkolenie

Grupa docelowa: 100 osób - mieszkańcy obszarów wiejskich, doradcy, rolnicy, członkowie istniejących Grup Operacyjnych, potencjalni członkowie Grup Operacyjnych.

Cel: nabycie kompetencji w zakresie umiejętności pracy w zespole oraz skutecznego współdziałania w grupie, które są niezbędne we współpracy pomiędzy członkami Grup Operacyjnych EPI. Rozwój umiejętności interpersonalnych beneficjentów jest niezbędny przy zawiązywaniu nowych Grup oraz we współpracy pomiędzy członkami już istniejących Grup Operacyjnych. Operacja ma celu ułatwienie, a także zwiększenia efektywności współpracy, pomiędzy potencjalnymi beneficjentami działania M16 PROW 2014-2020, na rzecz realizacji wielopodmiotowych przedsięwzięć w zakresie innowacji.